

ПРИКАЗ МОНОГРАФИЈЕ: БРАНИСЛАВ Љ. ФОЛИЋ,
НОВА ШКОЛА АРХИТЕКТУРЕ У БЕОГРАДУ,

Архитектонски факултет, Београд, 2017.

МАКСИМИЛИЈАН ДОРОСЛОВАЧКИ

Монографска студија Бранислава Љ. Фолића – *Нова школа архитектуре у Београду* – проистекла је из истоименог докторског рада одбрањеног на Архитектонском факултету у Београду 2016. године. На преко четири стотине страна текста, обогаћеног ликовним прилозима (фотографијама, цртежима, писмима и др.), први пут се проблематизује недовољно истражен феномен Богдановићеве *Нове школе*. Њен аутор, афирмисани архитекта, имао је смелости да се упусти у слојевиту социокултуролошку тему, коју разрађује научно утемељеним методолошким апаратом.

Кроз чврсто компонован дискурс, евоцирани су наставни програми домаћих студија архитектуре, почев од њиховог оснивања на Лицеју 1841. све до периода радикалних трансформација крајем шездесетих година XX века. Поред тога, сагледавају се разлози због којих долази до промене дидактичке парадигме на Архитектонском факултету после 1968. године. Научни допринос аутора огледа се у томе што се не задржава само на исцрпној анализи београдске едукативне праксе већ је упоређује са стањем на универзитетима у САД и Европи. Квалитет интерпретације је садржан у утемељењу на архивској грађи и доступним документима који сведоче о развоју нове едукативне праксе (писма наставника, записници са седница факултета, програмско-манифестна начела Нове школе).

Методолошки заснована на релевантним приступима, употпуњеним тумачењем глобалних политичких, друштвених и идеолошких стремљења после 1968. године, књига је корисна архитектурама, историчарима уметности, социоло-

зима, културолозима и антрополозима. Препоручује се и широј читалачкој публици, с обзиром на то да осветљава либералне тенденције у академској едукацији архитектата, прерастајући у инструктиван водич кроз интелектуалну и друштвену климу. Поврх тога, публиковане рецензије ауторитета из ове области – др Бранислава Миленковића, архитекте Зорана Лазовића, др Владимира Вуковића и др Александра Кадијевића, поткрепљују валидност ауторовог приступа.

У *Уводу* аутор на концизан и одмерен начин најављује главну тему монографског наратива: трансформацију педагошког система на Архитектонском факултету Универзитета у Београду (1968–1974). У кратким цртама, обавештава нас о карактеру политичких околности након студентских протеста 1968. Као кључну личност за настајак идеје о Новој школи, аутор издваја свестраног уметника и либералног левичара Богдана Богдановића (1922–2010).

Друго поглавље, *Анализа школовања архитектата у Србији у југословенском културном контексту*, уводи читаоца у сагледавање историјских

околности у којима се формира образовање архитектата, почев од 19. века, тј. од Лицеја, преко Велике школе до Архитектонског одсека Техничког факултета. Посебан акценат стављен је на период после 1956. године. Аутор темељно образлаже промене наставе на факултету које су уследиле од 1964. Такву трансформативну тенденцију аутор схвата као одраз модернизације и хуманизације стручног, али и ширег, друштвеног контекста. С пажњом осветљава предложене наставне програме нових петогодишњих студија, рад у атељеима и кореспондентност с иностраним узорима.

У трећем поглављу, *Процеси у школовању архитектата крајем њедесетих и њочетком шездесетих година XX века*, посебна се пажња посвећује процесу школовања архитектата у САД, чија ће матрица утицати на водећег протагонисту Нове школе Богдана Богдановића. Аутор с разлогом анализира нове токове архитектонског образовања, усмерене на нарастајући тренд хуманизације, изражен у конципирању животне средине у перспективи *Помирења рационализма и хуманизма у пројектовању*. Ова теоријска платформа, иницира ревалоризацију низа архитектонских група, какве су *Архирам*, *метаболити*, *ситуационисти*, *Утјојија*, базиране на постулатима динамичног и флексибилног *произвођења простора* (синтагма Анрија Лефевра [Henri Lefebvre]). Треба поменути и посебан одељак посвећен разлозима за гашење *Бозара* [BOZAR], какви су формализам архитектонског пројектовања, одсуство мултидисциплинарности и застарелост програма у целини.

Четврто поглавље, *Процес оснивања Нове школе*, обимом је најшири проблемски захват опсежне монографије. Први део је посвећен појму релаксације до тада доминантне централистичке парадигме и идеологу Нове школе Богдану Богдановићу. Такав вид либерализације, аутор види у развоју групе филозофа *Praxis*, *Корчуланске лејње школе* или у деловању *Ашељеа 212*. Богдановића сагледава кроз кратку али језгровиту биографску призму, анализирајући контекст његовог школовања, политичког ангажовања и боравка на универзитетима у Висконсину и Колумбусу, током 1969. и 1970. годи-

не. Компетентност и одговорност Богдановићевог пројекта Нове школе, аутор документује бројним анализама и у преписци са иностраним сарадницима. Експликацију идеја Нове школе Фолић развија анализом њених програмских опредељења: интердисциплинарности, повезивањем архитектуре и живота, високим етичким критеријумима, слободним избором факултетских предмета, трисеместралним наставним модулима и др. У тумачењу друге фазе школе (после 1971), фокус је на главним протагонистима – Браниславу Миленковићу, Димитрију Младеновићу и Ранку Радовићу. Коначно, аутор приказује и однос самоуправних органа унутар факултета, релације између декана, продекана и наставних већа.

Пето поглавље, *Функционисање Нове школе*, детаљно проблематизује програм наставе и начин спровођења реформи. Аутор описује и либерализован однос ментор – студент, кроз заједнички рад и дружење. Наводи да је криза Нове школе настала после првог триместра, школске 1971/1972, јер се Савез комуниста Југославије није сложио с високим нивоом либералних тенденција, као и због чињенице да је Архитектонски факултет био једини реформисан унутар Београдског универзитета. Кулминацију Богдановићевог неуспеха аутор документује његовом писменом оставком, а потом и

разилажењем с Урошем Мартиновићем и Иваном Антићем. Ипак, мултидисциплинарни витализам Нове школе је делимично обновљен реформом факултета 2005. године.

Шесто поглавље, *Компаративна анализа, савремене расправе и прејоруке*, преиспитује пријемчивост укључивања иностраних дидактичко-методских приступа у настави на Архитектонском факултету у Београду. Претходно, аутор дефинише наведене парадигме: мултидисциплинарност, хуманистичку димензију архитектуре и критичку методологију. Компаративни примери су универзитети Колумбија, Беркли, Федерални технички универзитет у Цириху, Висока школа у Улму, Школа архитектуре Асоцијације архитеката у Лондону и департмани у Италији.

Закључујући да је идеја Нове школе вишеструко актуелна и подстицајна, арх. Фолић заокружује свој историографски осврт. Проблематизујући њен историјат и значај, подупире напоре да се архитектонска едукација перманентно усклађује с водећим светским установама.

Максимилијан Г. Дорословачки, докторанд
историчар уметности
независни истраживач
maksimilijandoroslovacki@gmail.com